

Sosiaali- ja terveysministeriö

Vaalijalan kuntayhtymän lausunto soteuudistuksen lakiluonnoksesta 15.6.2020

Lakiluonnos on Vaalijalan kuntayhtymän ja sen asiakkaiden perusoikeuksien (Perustuslain 6 §) ja yhdenvertaisuuden (Yhdenvertaisuuslaki 2014/1325 8 § ja 15 §) turvaamisen kannalta ongelmallinen. Vaalijala on Savon erityishuoltopiirin kuntayhtymä ja valtakunnallisten erityisten sosiaali- ja terveystalvelujen julkinen palvelutuottaja. Sen kotipaikka on Pieksämäki ja maakunta Etelä-Savo. Palveluyksiköitämme on kolmen maakunnan alueella (Pohjois-Savo, Etelä-Savo ja Keski-Suomi) ja kuntoutuksemme palvelee tällä 15 maakuntaa Suomessa. Valtakunnallisten palvelujen euromääräinen arvo on tänä vuonna 22 M€. Etelä-Savon tulevan sote-maakunnan ulkopuolelle palvelujen myynti on 46 M€ eli noin 74 % kaikesta palvelumyynnistä. Jos Itä-Savo liitetään Pohjois-Savoon, tämä osuus kasvaa edelleen.

Vaalijala on toimiva erityistalvelujen kokonaisuus, johon kuuluu kuntoutus ja perusopetus, vaativat asumistalvelut ja osallistava päiväaikainen toiminta, jotka kaikki tarvitsevat onnistuakseen moniammatillisia asiantuntijatalveluita. Tätä kokonaisuutta ei tule pirstoa maakunnallisiin saarekkeisiin.

Vaalijalan ylismaakunnallinen palvelutoiminta merkitsee tällä hetkellä satoja työpaikkoja Etelä- ja Pohjois-Savossa, joten kysymys on myös aluepoliittinen. Asia on huomioitava soteuudistuksen vaikutusarviossa.

Lakiluonnos lähtee siitä, että erityishuoltopiirit siirtyvät varoimeen ja velkoimeen sekä sitoumuksimeen sote-maakuntiin 1.1.2023, mitään muuta ei asiasta säädetä. Riskinä on, että erityishuollon julkinen palvelutoiminta jää huomioimatta tässä kokonaisuudessa. Nykyisten erityistalvelujen pirstoutuminen maakuntiin vaarantaisi kehitysvammaisten asiakkaiden palveluketjun, integraation ja talvelujen moniammatillisen erityisosaamisen. Erityisten sosiaali- ja terveystalvelujen julkinen tuottaminen edellyttää pääsääntöisesti maakuntien välistä yhteistyötä samalla tavalla kuin laaja-alainen erikoissairaanhoido. Yhteistyöalueen yhteistyösopimus neljän vuoden välein ei ole riittävän vakaa pohja pitkäjänteiselle talvelujen kehittämiseksi. Vaalijalan kuntoutustoiminta erikoissairaanhoidoan rinnastettavana julkisena talveluna takaa tulevaisuudessaakin asiakkaiden palveluketjut, erityisosaamisen sekä lakisääteiset talvelut. Esimerkiksi rikoksiin syyllistyneiden kehitysvammaisten hoido ja kuntoutus ovat valtakunnallista toimintaa, jota Vaalijala toteuttaa. Kaikki jäsenkuntien ulkopuolelta tulevat kuntoutusasiakkaat ovat tarpeiltaan erityisen vaativia.

Sote-maakuntayhtymä on lakiluonnoksessa esitetty pysyvän yhteistyön organisaatio, mutta sen tehtävinä voi olla luonnoksen mukaan vain jäsen-sote-maakuntien toimialaan kuuluvien tehtävien tukipalvelujen tuottamiseen liittyviä tehtäviä. Suomessa on julkisia sosiaali- ja terveyspalvelun tuottajia, yliopistollisten keskussairaaloiden lisäksi, jotka toimivat monimaakunnallisesti, suurimpina Eteva kuntayhtymä, Kårkulla samkommun ja Vaalijalan kuntayhtymä.

Lakiluonnos tulee **ensisijaisesti** korjata siten, että julkiset erityishuollon ylimääkunnalliset palvelutuottajat voivat olla jatkossa sote-maakuntayhtymiä. Kuntayhtymien siirtymä tulee kirjata lainsäädännön toimeenpanopykäliin ja erityisopetuksen järjestämislupa siirtää uusille kuntayhtymille. Tämä varmistaa soteuudistuksen keskeisen tavoitteen, julkisten palvelujen toteuttamisen leveillä hartioilla.

Toissijaisesti, mikäli substanssisote-maakuntayhtymiä ei maakuntien yhdenvertaisuuden vastaisesti sallita Uudenmaan ulkopuolella, tulee tehdä vähintään seuraavat lainsäädäntövalmistelut:

1. Erityisen vaativan psykososiaalisen kuntoutuksen järjestämisestä Suomessa tulee säätää sosiaalihuollon keskittämisasiäasetuksessa. Palvelut tulee keskitää muutamaaan valtakunnalliseen osaamis- ja tukikeskukseen, joista yksi on Vaalijalan Pieksämäen yksikkö.
2. Nykyisten suurten erityishuollon kuntayhtymien soteuudistuksen siirtymävaiheen siltauksesta sote-maakuntaympäristöön tulee säätää voimaannopykäliissä huomioiden niiden ylimääkunnallinen palvelutoiminta yhtenä kokonaisuutena.
3. Maakuntien yhteistyösopimuksissa tulee huomioida erityispalvelujen ylimääkunnallinen toiminta, asiasta sopiminen tulee lainsäädäntöön kirjata.
4. Soteuudistuksen vaikutusarvion tulee sisältää arvio erityistä kognitiivista tukea tarvitsevien lasten ja nuorten vaativan kuntoutuksen saatavuudesta soteuudistuksen jälkeen Suomessa.

Lausunnon sisältö on hyväksytty Vaalijalan hallituksen kokouksessa 19.8.2020.

Vaalijalan asiantuntemus on käytettävissä lakivalmistelussa ja lakien eduskuntakäsittelyssä. Lisätiedot ilkka.jokinen@vaalijala.fi, p. 050 60278.

kuntayhtymän johtaja

Ilkka Jokinen